

Zápis ze zasedání Výboru pro práva dítěte

ze dne 13. září 2019

Místo a čas konání: Strakova Akademie (místnost Atrium), Praha 1, od 9:30

Přítomni: K. Bělohávková, A. Hofschneiderová, J. Husák, P. Kačírková, A. Křístek, M. Prokeš, K. Šimáčková Laurenčíková (předsedkyně Výboru), M. Šimůnková, Š. Tyburcová, A. Vermachová, H. Zaplatílková

Omluveni: M. Ďord', L. Kantůrková, R. Ptáček, L. Rybová, D. Strupek

Hosté: P. Bannert (MŠMT), T. Dvořáková (ASZ), M. Hejná (MŠMT), M. Kolaříková (MPSV), L. Marečková (MO), J. Michal (ASZ), D. Pánek (MSp), E. Petrová (KVZ MSp), D. Průchová (MSp), A. Šabatová (veřejná ochránkyně práv), Z. Trávníčková (Výbor pro základní práva a předcházení diskriminaci), J. Zapletalová Koláčková (JA MSp)

Sekretariát a Sekce lidských práv ÚV: B. Hnáťová, J. Machačka, D. Šmídová (tajemnice Výboru)

Program:

1. Aktuální informace
2. Dětský ombudsman – hostka: veřejná ochránkyně práv
3. Ústavní a ochranná výchova (MŠMT)
 - Novela zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní a ochranné výchovy
 - Stanovisko MŠMT k materiálům Výboru ohledně rozlišení ústavní a ochranné výchovy
4. Opatrovnické soudnictví (MSp)
 - Usnesení Výboru ohledně alarmující situace opatrovnického soudnictví
5. Zpráva o situaci nezaopatřených dětí na mosteckém sídlišti Chanově (ASZ)
6. Různé

1. Aktuální informace

Paní předsedkyně přivítala paní veřejnou ochránkyni práv, Mgr. Annu Šabatovou, Ph.D., a přítomné členy a hosty. Představila také nového člena Výboru, pana RNDr. Miroslava Prokeše. Paní tajemnice dále nastínila program zasedání. S navrhovaným programem všichni souhlasili.

Paní tajemnice následně zmínila aktuální informaci o projednávání alternativní zprávy o plnění 5. a 6. pravidelné zprávy České republiky před Výborem OSN pro práva dítěte, které proběhne v prvním říjnovém týdnu. M. Prokeš, který se na přípravě jedné z alternativních zpráv podílel za Alianci za dětská práva, upozornil, že dle nových pravidel OSN bude projednávání včetně data přísně důvěrné, proto by ani alternativní zpráva neměla být s nikým sdílena, natož s vládními orgány. D. Šmídová doplnila, že na základě

projednání Výbor OSN vydá doplňující dotazy (tzv. List of Issues), které budou projednány na listopadovém zasedání Výboru.

2. Dětský ombudsman

Paní předsedkyně toto dlouhodobě řešené téma uvedla shrnutím dosavadního vývoje. Zároveň připomněla, že paní zmocněnkyně pro lidská práva na minulém zasedání projevila velkou podporu snahám Výboru téma posunout kupředu. Následně požádala veřejnou ochránkyni práv o vyjádření.

A. Šabatová zmínila různé možné modely zřízení instituce dětského ombudsmana, zdůraznila však důležitost způsobu, jakým se instituce následně skutečně etabluje. Zmínila velkou výhodu samostatného zástupce dětí díky srozumitelnosti pro samotné děti. Kancelář ochránkyně již v současnosti stížnosti dotýkající se dětských práv přijímá. Tato agenda dokonce prostupuje téměř všemi oblastmi, které ochránkyně řeší. Kromě sociálně-právní ochrany dětí se jedná i o monitoring míst, kde se mohou nacházet osoby omezené na svobodě, téma sociálního zabezpečení apod. Zdůraznila nicméně, že mezinárodní organizace, spíše než samostatný orgán řešící stížnosti v otázkách práv dětí, zejména požadují instituci, která bude vyhledávat systémové nedostatky, bude s dětmi komunikovat, posilovat jejich zapojení a participační práva, jelikož tyto činnosti v současnosti veřejná ochránkyně práv nevykonává. Příkladně agenda budoucího dětského ombudsmana k nejnovější pravomoci ochránkyně, monitorovacímu orgánu pro práva osob se zdravotním postižením, kterým se stala od 1. 1. 2018. Dle zvláštní povahy monitorovacího orgánu byl i sestaven tým, který spolupracuje se všemi ostatními útvary kanceláře.

Významně však varovala před připojením dalšího paragrafu za § 21 zákona o veřejném ochránci práv bez změny v personálním a finančním zajištění. Požádala PROTO členy, aby tuto variantu nepodporovali, jelikož bez dostatečného personálního zajištění nelze agendu řádně vykonávat. Zmínila také zvyšující se počet přijatých stížností. V roce 2011 ochránkyně přijala 147 stížností ohledně sociálně-právní ochrany dětí, v roce 2018 to již bylo kolem 400 stížností. H. Zaplatílková doplnila, že dalších 200 podnětů, které nespádají do její působnosti, ochránkyně vyřizuje radou o dalším postupu.

Pozn. § 21c odst. 1 zákona o veřejném ochránci práv zní následovně:

§ 21c

(1) Při sledování naplňování mezinárodní smlouvy upravující práva osob se zdravotním postižením se ochránce zabývá systematicky problematikou práv osob se zdravotním postižením a za tím účelem zejména

a) podporuje naplňování práv osob se zdravotním postižením a navrhuje opatření směřující k jejich ochraně,

b) provádí výzkum,

c) zveřejňuje zprávy a vydává doporučení k otázkám souvisejícím s naplňováním práv osob se zdravotním postižením a

d) zajišťuje výměnu dostupných informací s příslušnými zahraničními a mezinárodními subjekty.

Paní ochránkyně dále vyslovila návrh, že by ochránce měl mít několik zástupců. Ti by dle jejího názoru ani nemuseli být voleni Poslaneckou sněmovnou, ale např. na návrh ochránce pouze sněmovnou schváleni. Současný model nepovažuje za dobrý. Jedním zástupcem by mohl být právě dětský ombudsman, který by byl samostatný, ale zároveň by

využíval synergie celé organizace. Samostatného zástupce by pak mohla mít například i agenda národního preventivního mechanismu anebo i další agendy (např. diskriminace, CRPD). Tolik pravomocí, jako má současný ochránce, však dlouhodobě nelze zvládnout. Žádný nový ombudsman již zároveň nebude mít povědomí o tom, jak se postupně instituce vyvíjela, stejně jako paní Šabatová, která byla již u jejího zřízení. Uzavřela, že neupřednostňuje ani jednu ze dvou možných variant, jelikož ví, že se nakonec bude jednat o politické rozhodnutí.

H. Zaplatílková v souvislosti s podobností s agendou monitorovacího orgánu práv osob se zdravotním postižením rozdala Zprávu veřejné ochránkyně práv Monitorování práv lidí s postižením za rok 2018, tedy první rok výkonu této pravomoci.¹

Paní tajemnice poté představila podklad pro jednání podávající seznam kompetencí, jaké by dětský ombudsman mohl mít. Vycházela především z Pařížských principů a dalších jí známých pravomocí, které mají podobné instituce v zahraničí. Jednalo se o následující pravomoci:

Ombudsman – kvazisoudní orgán

- Vyřizování individuálních stížností ohledně činnosti orgánů veřejné moci vykonávající veřejnou správu, která mohla negativně ovlivnit dítě

Národní orgán ochrany dětských práv (dětský NHRI) – Pařížské principy

- Vydávání poradních stanovisek, doporučení, návrhů a zpráv vládě, parlamentu či jiným dotčeným orgánům, na jejich žádost či z vlastní iniciativy, ohledně dětských práv
- Prosazování a zajišťování harmonizace vnitrostátní právní úpravy s mezinárodními lidskoprávními dokumenty, které jsou pro Českou republiku závazné
- Podpora ratifikace mezinárodních lidskoprávních dokumentů a zajišťování jejich implementace, zejména Úmluvy o právech dítěte
- Přispívání ke zprávám České republiky k OSN a dalším organizacím, a to s ohledem na vlastní nezávislost
- Spolupráce s OSN a dalšími organizacemi včetně národních institucí ochrany práv dětí a zastupování České republiky na ENOC
- Formulace programů vzdělávání a zadávání výzkumu o lidských právech a jejich výkon ve školách, na univerzitách a mezi odborníky pracujícími s dětmi
- Osvětová činnost a zvyšování povědomí o právech dětí včetně použití všech médií

Další:

- Systematické návštěvy zařízení, kde dochází k omezování osobní svobody dětí
- Hlas dětí a mladých lidí + příp. zřízení skupinu dětí a mládeže
- Vstup do soudních řízení týkající se dětí jako *amicus curiae*
- Výkon opatrovnictví dítěte v řízení před Ústavním soudem

¹ Viz: https://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/CRPD/Vyrocní_zpravy/CRPD_2018_CZ_web.pdf. Tisková zpráva viz: <https://www.ochrance.cz/aktualne/tiskove-zpravy-2019/prvni-zprava-ombudsmanky-z-monitorovani-prav-lidi-s-postizenim/>.

A. Hofschneiderová navrhla do seznamu do části další doplnit institut veřejné žaloby neboli *actio popularis*. Ve státech, kde tento institut mají, se ukazuje jako velmi prospěšný nástroj zejména v oblasti diskriminace. Děti se často dostávají do horšího postavení, resp. znevýhodňujícího režimu právě z důvodu označení za dítě. Vyslovila otázku, zda by tuto kompetence měla být přiřazena nově vzniklé instituci či současné veřejné ochránkyni práv.

K pravomoci opatrovnického soudnictví paní ochránkyně poznamenala, že nedoporučuje, aby VOP vykonával opatrovnickou agendu před obecnými soudy. V řízení před běžnými soudy výkon této funkce nepokládá za vhodný, jelikož její poctivý výkon vyžaduje značné vytížení kapacity právníka kanceláře. Výkon opatrovnické ochránkyně doposud činila za dvě funkční období pouze v řízení před Ústavním soudem. To navíc jen pětkrát a vždy pouze s jejím souhlasem a po dohodě se soudci.

a. Kompetence přijímání a vyřizování individuálních stížností

Následně byly projednávány jednotlivé možné kompetence. Paní tajemnice jako první otevřela diskusi k pravomoci vyřizování stížností s tím, že zopakovala, že paní ochránkyně by se spíše přikláněla k variantě, že vyřizování stížností by zůstalo v současné podobě, a dětský ombudsman, ať už jako zástupce ochránce či jako samostatný institut, by měl spíše poradní a osvětové pravomoci.

A. Hofschneiderová reagovala zdůrazněním nedostatečného povědomí o mezinárodních závazcích vyplývajících z mezinárodních smluv a neznalosti obecných komentářů k nim v českém prostředí, a to často z důvodu nedostupnosti překladů do češtiny. Ač v minulosti z pohledu neziskové organizace cenila spíše pravomoc vyřizování individuálních stížností, nyní z pozice metodického vedení považuje za nejdůležitější pravomoc současné ochránkyně v oblasti Úmluvy práv osob se zdravotním postižením, tedy přemostování mezi úmluvou a českým právním prostředím. Takový institut pak působí osvětově a systematicky, přináší poznatky z obecných komentářů a upozorňuje na nedostatky na národní úrovni.

Paní předsedkyně souhlasila, potvrdila nedostatečnou znalost mezinárodních standardů odborníku v každodenní praxi a důležitost dostatečného materiálního a personálního zajištění. Paní ochránkyně poděkovala za promítnutí do dalších oblastí. Poprvé se s touto pravomocí setkali s přidělením pravomoci Národního preventivního mechanismu a následně v roli orgánu pro rovné zacházení (tzv. Equality body). Věřící, že se přechodu od čistě administrativní ombudsmanské instituce k lidskoprávní instituci zhostili dobře a odvedli velký kus práce. Stále však nejsou a nemohou být národní lidskoprávní institucí (NHRI), jelikož nemají dostatečný zákonný mandát. Jako klíčové označila jmenování schopného pracovníka, který v každé oblasti činnosti ochránce pracuje z nového pohledu a snaží se změnit dosavadní přístup ve smyslu mezinárodních závazků.

J. Husák zmínil institut školského ombudsmana a dotázal se, jak by mělo být uvažováno o předávání agendy vyřizování individuálních stížností např. právě v oblasti vzdělávání. Poznamenal, že tuto problematiku lze rovněž použít jako argument na politické úrovni. Paní předsedkyně upozornila, že tento institut ve struktuře MŠMT je naprosto nedostatečný a ve skutečnosti nelze hovořit o odhodlání řešit stížnosti v oblasti vzdělávání vzhledem k absenci aparátu a výslovných kompetencí.

M. Šimůnková se naopak přiklonila k variantě, aby měl dětský ombudsman pravomoc vyřizovat individuální stížnosti. A to právě proto, aby se děti měly kam obracet. Upozornila, že si je vědoma, že vyřizování stížností od dětí není vždy jednoduché, a je proto nutné dětem vysvětlit, v jakých případech se budou moci na dětského ombudsmana obrátit, a ve kterých naopak nikoliv.

E. Petrová v souvislosti s nízkým povědomím o mezinárodní agendě zmínila, že Kancelář vládního zmocněnce pro zastupování České republiky před Evropským soudem pro lidská práva a smluvními orgány OSN (KVZ) chystá projekt z Norských fondů, jehož součástí bude web o lidských právech, který bude zahrnovat všechny mezinárodní dokumenty a jejich obecné komentáře včetně jejich překladů, které bude tvořit profesionální agentura a KVZ případně sjednotí terminologii. Projekt by měl započít během několika měsíců a web by měl být hotov do dvou let.

Paní předsedkyně poděkovala a navrhla detailnější představení na některém z dalších zasedání Výboru, aby byl i prostor pro diskusi. Zmínila také další z projektů z Norských fondů, který bude administrovat Výbor dobré vůle Nadace Olgy Havlové, Skautský institut a Open Society Fund. Výzvy se budou týkat agendy lidských práv a bude možné financovat projekty, které podporují participaci dětí, povědomí dětí o jejich právech či zvyšují informovanost profesionálů pracujících s dětmi o lidskoprávních otázkách. Navrhla tedy po zasedání vyzvat členy, kteří by měli zájem se podílet na doporučení Výboru o vytvoření určitého informačního materiálu, a to například v různých podobách pro různé věkové skupiny dětí či jednotlivé skupiny zranitelných dětí, nejlépe ve spolupráci s dětmi, aby byly materiály co nejprístupnější.

M. Prokeš k agendě individuálních stížností upozornil, že jakákoli osvětová kampaň se nedotkne rozhodování samospráv. Ty nejvíce ovlivňují děti např. vyklizením bytu v návaznosti na exekuce. V této oblasti nemá pravomoci ani současná ochránkyně a byla by tedy nezbytná úprava zákona.

A. Hofschneiderová poznamenala, že ze semináře organizovaného v květnu 2017 bylo zřejmé, že se velmi liší očekávání odborné veřejnosti a existuje velké množství pohledů na to, jak by měla instituce dětského ombudsmana vypadat. Problémů, kterým děti čelí, je celá řada a diskuse by neměly být vykládány jako rezignace na hledání jejich řešení. Má však pocit, že snahou pokrýt co nejvíce problémů se zneprůchodňuje cesta k prosazení tohoto institutu. Vyslovila otázku, zda by nebylo strategičtější se zaměřit na zřízení monitorovacího a osvětového orgánu, ač se jedná jen o jeden ze střípků na cestě k řešení dalších problémů.

Paní tajemnice poznamenala, že v současnosti působí několik organizací, které mají v názvu slovo ombudsman, např. školský ombudsman na MŠMT, ombudsman ve FN Motol apod. Pro veřejnost tak může být matoucí, zda se mají obrátit na veřejnou ochránkyni práv či některého z těchto dílčích ombudsmanů. Školský ombudsman, ač nemá v zásadě žádné pravomoci, ani sekretariát, však dostává přibližně 2000 podnětů ročně. To může být způsobeno i tím, že stížnosti ohledně vzdělávání tvoří velkou část podnětů, u irského dětského ombudsmana se kupříkladu jedná přibližně o polovinu podnětů.

L. Marečková zmínila, že se dlouhodobě zabývá působností rezortních ombudsmanů a byla i vytvořena neformální platforma setkávání, kde své působnosti konzultují. V současnosti působí čtyři rezortní ombudsmeni – na Ministerstvu obrany již přibližně 24 let, od roku 2012 na Ministerstvu vnitra, dále pro Policii ČR a pro Hasičský záchranný sbor a školský ombudsman na MŠMT. Poté existují další instituce, které vykonávají podobnou agendu, nicméně roli rezortního ombudsmana dle stížností, které dostává, považuje za nezastupitelnou. Jedná se o osobu znalou rezortu a systému a je otevřenější k přijímání stížností. Opodstatnění tedy mají jak rezortní, tak národní ombudsmanská instituce. Vyjádřila taktéž podnět pro Radu vlády pro lidská práva, aby se zabývala působností rezortních ombudsmanů a vyjasněním podmínek jejich fungování.

Paní tajemnice se vyjádřila k názvu rezortní instituce a zdůraznila rozdíl mezi stížnostním mechanismem v rámci rezortu, někdy chybně pojmenovaným jako

ombudsman, a nezávislou a nestrannou institucí přezkoumávající stížnosti mimo rezortní systém fungování, tj. ombudsmanskou institucí v pravém slova smyslu.

L. Marečková zopakovala svůj návrh a zmínila mezinárodní fórum Konference ombudsmanských institucí pro ozbrojené síly, které se každoročně schází a vydává k podmínkám fungování doporučení, přičemž forma zajištění se v každém státě liší od rezortní instituce přes národní orgán po samostatného ombudsmana pro ozbrojené síly. Doplnila, že oficiální název její pozice zní Hlavní inspektor ochrany lidských práv v rezortu Ministerstva obrany a ombudsmanská role je jednou z mnoha rolí pozice.

b. Kompetence NHRI dle Pařížských principů, hlasu dětí, systematických návštěv a kolizního opatrovnictví

Paní tajemnice dále vzhledem k času přistoupila k projednávání všech zbylých možných kompetencí, které krátce představila.

J. Husák vyjádřil obavu ohledně zastupování hlasu dětí státní institucí. Ač se jedná o citlivou otázku, prostředí vyjadřování názoru dětí by mělo být pluralitní a nemělo by být ohroženo omezováním ze strany státní moci. A. Šabatová vyjádřila názor, že dětský ombudsman by naopak měl být v úzkém kontaktu s dětmi a měl by být jedním z hlasů dětí. Zmínila rovněž paralelu s povinností zřídit poradní orgán podle Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením. Takovou skupinu může ombudsman zřídit i sám od sebe. Dětský ombudsman by však samozřejmě neměl být jediným hlasem dětí. M. Šimůnková souhlasila, že by dětský ombudsman měl komunikovat s různými skupinami dětí.

Vyjádřila dále dotaz na paní ochránkyni, zda je v současnosti problematická koordinace analýz, systematických návštěv a další činnosti více oddělení kanceláře ochránkyně v oblasti práv dětí. Dále se dotázala, zda má být preferována varianta maximalistická, která bude případně upravována z důvodu kompromisu, či se má jednat o spíše reálnější, pragmatictější a prosaditelnější variantu rozšíření působnosti ochránkyně o monitoring Úmluvy o právech dítěte.

A. Šabatová vyjádřila přesvědčení, že v současném nastavení je případná kompetence systematických návštěv plně vykonávána v rámci výkonu Národního preventivního mechanismu, stejně jako příjem individuálních stížností. Ochránkyně takto může vyřizovat stížnosti od dětí až po dospělé včetně osob omezených na svéprávnosti. V případě, že nemá působnost k věcnému řešení stížnosti, má funkci osvětovou, tedy vysvětlí stěžovatelům, co mohou dále činit. Dle ochránkyně je tedy kompetence dětského ombudsmana plně pokryta. Nedokáže si pak představit, že by dětský ombudsman vstupoval do soukromoprávních věcí. Jedna pravomoc však v současnosti jistě chybí, a to působnost vůči samosprávě, tedy samostatné působnosti. Ocenila by taktéž samozřejmě i kompetenci podávat žaloby ve veřejném zájmu. Vyjádřila však, že v minulosti se rozšiřování kompetence neodvijelo od názoru samotného veřejného ochránce práv.

A. Hofschneiderová vyjádřila nesouhlas s kompetencí kolizního opatrovnictví jakožto systémového opatření, jelikož se jedná o soukromoprávní institut. Nevyloučila pak opatrovnictví v řízení před Ústavním soudem ve výjimečných případech. A. Šabatová zopakovala, že za 12 let ve funkci se zúčastnila asi pěti řízení, účast tedy vždy byla velmi důkladně promyšlena a dohodnutá se soudci. Jedná se totiž o velmi náročný proces, který právníka kanceláře zatíží na dlouhou dobu. Výhodou však je získání kvalitního soudního rozhodnutí Ústavního soudu, které lze dále používat.

Z časových důvodů pak paní předsedkyně poděkovala za diskusi, která bude pokračovat na úrovni pracovní skupiny, a přešla k dalšímu bodu.

ÚKOL: Zřídit neformální pracovní skupinu k tématu dětského ombudsmana, která na jedno z následujících zasedání Výboru připraví aktualizovaný podnět s konkrétním návrhem instituce dětského ombudsmana, resp. ochránce práv dětí, a vyzvat členy k vyjádření zájmu stát se členem (tajemnice Výboru, do konce října 2019).

ÚKOL: Na některé z dalších zasedání pozvat zástupce KVZ na Ministerstvu spravedlnosti, který představí projekt z Norských fondů o lidskoprávním webu (tajemnice Výboru, do jara 2020).

ÚKOL: Vyzvat členy, kteří by měli zájem se podílet na doporučení Výboru o vytvoření určitého informačního materiálu o dětských právech pro různé skupiny a věkové kategorie dětí (tajemnice Výboru elektronicky po zasedání).

ÚKOL: Podat podnět RVLP k projednání působnosti rezortních ombudsmanů a vyjasnění podmínek jejich fungování (tajemnice Výboru, na příští zasedání RVLP).

3. Ústavní a ochranná výchova

a. Výjezdní zasedání Výboru

Paní předsedkyně zopakovala nabídku členům, aby navrhli zařízení, jejichž návštěvu by bylo vhodné uskutečnit. Zároveň požádala zástupkyně Kanceláře veřejné ochránkyně práv o představení jejich návrhu.

H. Zaplatílková reagovala na požadavek zmocněnkyně pro lidská práva vyjádřený v mezidobí, aby KVOP doporučila zařízení pro návštěvu vzhledem k vykonávaným systematickým návštěvám. Shrнула, že vzhledem k mlčenlivosti není možné sdělit, v jakých zařízeních jsou v současnosti oddělením pro ochranu osob omezených na svobodě naplánovány systematické návštěvy.

A. Šabatová následně přešla k doporučení návštěvy Výchovného ústavu Kostomlaty pod Milešovkou a rozdala anonymizované kopie zprávy ze systematické návštěvy z roku 2017.² Důrazně upozornila, že i v případě, že by zařízení splnilo veškerá doporučení ochránkyně, nestalo by se z něj dobré zařízení. S tím souhlasil i Diagnostický ústav v Hodkovičkách, který má povinnost poskytovat metodickou podporu v dotčené oblasti. Doporučovala mimo jiné i ukončení používání bodového systému, a to s roční lhůtou ke splnění. Zejména se však kromě personálního zajištění jednalo i o nevhodnost prostředí historické budovy. Apelovala také na zástupce MŠMT, aby tato velká zařízení zavírala a namísto toho zřídilo nová malá terapeutická zařízení rodinného typu vytvořená na zcela novém základu.

Paní předsedkyně poděkovala za doporučení a materiály a zmínila zfinalizování Akčního plánu pro duševní zdraví, který bude v nejbližší době předložen do mezirezortního připomínkového řízení. Zejména v části o dětském duševním zdraví je akcentována deinstitucionalizace služeb. Připomněla také vznik Rady vlády pro duševní zdraví na úrovni předsedy vlády a ministrů. Nakonec bod ukončila.

ÚKOL: Zajistit návštěvu VÚ Kostomlaty pod Milešovkou (tajemnice Výboru, do konce října 2019).

² Zpráva zatím nebyla zveřejněna.

b. Obecná diskuse nad systémem fungování ústavní výchovy ve školských zařízeních

Paní předsedkyně přivítala zástupce MŠMT a předala slovo panu Bannertovi, řediteli odboru středního a vyššího odborného vzdělávání a institucionální výchovy MŠMT. P. Bannert reagoval na doporučení ochránkyně a ohradil se proti kritice a paušalizaci situace školských zařízení dle jednoho zařízení. Zmínil příklady dobré praxe, např. zařízení VÚ a SVP Klíčov a VÚ, DD se školou, SVP, SŠ a ZŠ Moravský Krumlov, ač se jedná o velkokapacitní zařízení. Poznamenal, že souhlasí se zřizováním menších zařízení, to je nicméně závislé na investicích, které do školských zařízení péče o děti nejsou malé. V současnosti například plánují rekonstrukce a zlepšení dostupnosti SVP. Žádají tak o odpovídající navýšení prostředků ze státního rozpočtu, aby mohli proměnu provádět. Ta však bude pozvolná. Vyjádřil také názor, že je nejdůležitější klima zařízení. Zmínil také, že v poslední době proběhla výběrová řízení na nové ředitele zařízení, kterým končilo funkční období. I stávající ředitele, u kterých byla dosavadní činnost bezproblémová, však byli požádáni o představení koncepce do budoucna.

Paní předsedkyně vysvětlila roli Výboru, která spočívá v upozorňování na nedostatky systému a nabídce pomoci dotčeným rezortům. Dále požádala o součinnost i v otázce duševního zdraví, jelikož děti ve školských zařízeních jsou právě často děti s duševními problémy. Je tedy třeba spolupracovat mezirezortně a společně identifikovat mezery tak, aby bylo co nejvíce dětí vtaženo do reformy péče o duševní zdraví a poskytování rané péče, jelikož jedno ministerstvo situaci nemůže vyřešit. Připomněla taktéž Dlouhodobý záměr vzdělávání z roku 2011³ a dotázala se, zda je plánována nová koncepce modernizace služeb MŠMT. Zdůraznila také, že zdroje, které by byly potřeba k financování rané péče, jsou zablokované v následné péči.

K reformě duševního zdraví P. Bannert poznamenal, že náměstek ministra školství V. Pícl je v úzkém kontaktu s náměstkem ministra zdravotnictví R. Prymulou. Jednali zejména o zlepšení dostupnosti zdravotnických služeb poskytovaných dětem ve školských zařízeních v hůře dostupných lokalitách. Dále řešili otázku péče o děti s psychiatrickými problémy. K oblasti prevence zmínil, že tuto oblast řeší Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy 2015-2020,⁴ ve kterém je podporován zejména rozvoj SVP v každém kraji včetně ambulantních služeb. Ty jsou velmi účinné a ze strany rodičů je o ně velký zájem.

Paní předsedkyně ke spolupráci obou ministerstev dodala, že se však nejedná o hlubokou koordinovanou spolupráci.

Na dotaz H. Zaplatílkové ohledně konkrétní podoby vyžadované pomoci ze strany MZ s poskytováním zdravotnické péče pro děti s nařízenou ústavní a ochrannou výchovou P. Bannert odpověděl, že je vyžadována asistence pro zařízení, které mají problémy se zajištěním zdravotní péče pro své klienty. Co se týče dětí s psychiatrickou diagnózou, jedná se o využití zdravotnických lůžek při snižující se kapacitě lůžek ve školských zařízeních. H. Zaplatílková dále položila konkrétní dotaz ohledně zajištění gynekologického ošetření pro dívky v případě, že je místní lékař nepřijme z kapacitních důvodů. P. Bannert reagoval, že úkol MŠMT je zmapování a definování problému a hledání řešení ve spolupráci s MZ. Š. Tyburová dodala, že dostupnost zdravotní péče je spíše oblastí řešenou zdravotními pojišťovnami a odborem MZ pro dohled nad zdravotními pojišťovnami, tedy k problematice nemůže poskytnout více informací.

³ Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky na období 2011 – 2015 viz: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/strategicke-a-koncepcni-dokumenty-cerven-2009>.

⁴ Tamtéž.

Paní předsedkyně nabídla zprostředkování schůzky se zdravotními pojišťovnami a shrnula, že stále přetrvává množství problematických témat, která je třeba řešit se stejnou mírou urgency. Je totiž dokázáno, že pokud by byl dostatek preventivních služeb pomoci rodinám, většina dětí by se do ústavní péče vůbec nemusela dostat.

A. Hofschneiderová poznamenala nedávnou účast na semináři Evropské komise pro odborníky, kterého se s paní tajemnicí zúčastnily a na kterém byla projednávána proveditelnost vytvoření schématu záruk pro děti v EU ohrožené chudobou tak, aby všechny měly přístup k vhodné péči, vzdělání, stravě, zdravotní péči a bydlení. Tento seminář se zabýval skupinou dětí v ústavní péči a diskuse byla především vedena nad dosaženým standardem lidských práv. Tedy pokud v ústavní péči můžeme některé děti označit jako děti s postižením (child with disability) dle sociálního modelu postižení, na kterém je postavena Úmluva o právech osob se zdravotním postižením, je dle této úmluvy standard jasný. Dle čl. 19 Úmluvy upravujícím právo na nezávislý život a Obecného komentáře č. 5 k Úmluvě jsou ústavní formy péče nesmírně nebezpečné a neexistuje nic jako „rodinný typ ústavního zařízení“. Navrhla tedy nést diskusi nad deinstitucionalizací, ale používat pojem derezidencionalizace, tedy rušení pobytových forem péče a ponechání pouze rodinných forem. Zmínila také reformu v Bulharsku, kde došlo k rozpuštění velkých pobytových zařízení a zřízení malých rodinných center (small group homes), tam ale reforma skončila. Dle zmíněných ustanovení se tak má do zařízení poskytujících ústavní péči investovat pouze v případech nezbytných oprav ve smyslu základní bezpečnosti, nikoliv však systémových investic. Malá rodinná centra mohou být milníkem na cestě, ale je třeba stále zdůrazňovat konečný cíl, tj. poskytování pouze péče v rodině.

A. Šabatová souhlasila a doplnila, že doporučením špatné praxe chtěla upozornit na to, že činnost takovýchto zařízení by měla končit. Proces je samozřejmě nutné naplánovat, v zásadě tam však stačí jednoduše přestat děti umisťovat. To se kupříkladu podařilo při zavření VÚ, DD se školou, ZŠ a ŠJ, Králíky a VÚ v Chrastavě. Místo investic do historických budov totiž lze například pronajmout větší byty či zřídit ambulantní služby, a tím během několika let tato velká zařízení zavřít.

P. Bannert se ohradil proti zakořeněnému názoru, že MŠMT požaduje udržení či rozšíření kapacit zařízení, jelikož samo o umístění dětí nerozhoduje, ani není účastníkem řízení. Plně tedy podporují posílení prevence směrem k rodinám. Připomenul také přetrvávající trendy dle vyjádření ředitelů zařízení, především nesprávné rozhodování soudů o typu zařízení a péče. Do školských pobytových zařízení se tak opakovaně vracejí děti z pěstounské péče, a to navíc později, ve vyšším věku, kdy už se u dětí rozvinuly závažné poruchy chování apod. Tento trend by se však neměl klást MŠMT za vinu, jelikož školská zařízení jsou až posledním článkem. Pokud budou počty klesat, nemají problém zařízení zavřít. V současnosti však spíše bojují s přeplněností např. v Plzeňském kraji a vysokým počtem žádostí v Liberci, a to i kvůli snížené kapacitě DD v Chrastavě. Prevence a práce s rodinou jsou sociální oblastí.

Paní předsedkyně pana Bannerta ujistila, že cílem není hledat viníka, kterým je pravděpodobně systém, resp. jeho fungování. Je třeba spolupracovat a stanovit jasné cíle a za těmi mířit.

A. Hofschneiderová apelovala na sjednocení se na mezinárodním standardu, který je zpochybňován. Řešení, po kterém MŠMT volá, také nebude dosaženo, dokud bude samo používat kategorie jako „poruchy chování“. Tento termín je používán v medicínském modelu postižení, který odporuje Úmluvě o právech osob se zdravotním postižením.

A. Krístek souhlasil, že za současnou situaci může systém. Za ním ale stojí konkrétní lidé a úředníci, kteří rozhodují. Systém tak udržuje a jakékoliv jeho změny však již přibližně

30 let blokuje právě MŠMT. Děje se tak zejména skrze obor speciální pedagogiky (etopedie). Dokud tedy budou přetrvávat tyto obory, které nemají jakékoli mezinárodní srovnání a nerespektují jakýkoli vývoj lidských práv, tak se situace nikam neposune. P. Kačírková doplnila, že MŠMT se ani nezabývá výzkumy dokazujícími negativní dopad institucionalizace na umístěné děti.

M. Hejná reagovala, že etopedie je uznávaný obor zabývající se výchovnými problémy dětí a je přednášen na univerzitě. Děti jsou do zařízení umisťovány na základě rozhodnutí soudu, jež rozhoduje na základě návrhu sociálního pracovníka pracujícího s dítětem před umístěním. Co se týče důvodů pro umístění, v soudních rozhodnutích se objevují výchovné problémy, dítě nerespektuje rodiče, má problémy ve škole, šikana, útoky, užívání návykových látek. Často jde i o žádost rodičů, kteří nejsou schopni s dítětem komunikovat, mají z něj strach, dítě je ohrožuje, okrádá apod. Prevenci, která má být poskytována SVP, chtějí mířit na co nejširší skupiny dětí a rodin. V každém kraji tedy chtějí poskytovat ambulantní preventivní péči. Co se týče zmíněného Dlouhodobého záměru vzdělávání 2015-2020, je na něj navázáno novým Dlouhodobým záměrem vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky na období 2019-2023.⁵ Dle každé z dílčí koncepce, bude-li se snižovat kapacita ústavních zařízení, budou jimi nahrazovány kapacity v preventivní péči. K tomu však nemůže dojít, jelikož stále přichází velké množství dětí. Pokud se pak jedná o předběžné opatření, je nutné dítě přijmout okamžitě.

A. Hofschneiderová zmínila, že v případě ideální spolupráce by z analýzy důvodů pro umístění vyplynulo, že polovina důvodů není z hlediska lidských práv legitimní pro autoritativní zásah do svobody člověka. Vyjádřila, že věří, že MPSV může mít svědomí čisté, jelikož vedení OSPODů jsou proškolená. Jednotliví pracovníci v terénu však rozhodují jinak, jelikož ostatní složky systému rovněž prosazují jiný diskurz, odporující závazkům vyplývajícím z lidských práv a svobod. MPSV se tak pak dostává do názorové izolace, přestože jeho metodické vedení je v souladu s mezinárodními závazky. Pokud se tedy stále bude diskuse odvíjet směrem k nutnosti zachování kapacit z důvodu umisťování, situace se nezlepší. Je zřejmé, že i Evropské unii, ze které financování částečně pochází, dochází trpělivost a přestává podporovat jakékoli programy jakkoli podporující institucionalizaci. Při příštím čerpání evropských prostředků je tedy třeba mít jasnou strategii, která nesmí obsahovat vágní formulace skrývající české specifikum. Z prezentace např. Bulharska bylo zřejmé, že nás východní státy začínají předbíhat, a je proto třeba zapracovat na zlepšení systému. Vyjádřila rovněž politování nad tím, že se jednalo o téma ústavní péče a za Českou republiku se zúčastnila pouze ona a paní tajemnice, žádný zástupce gesčního MŠMT.

P. Kačírková zmínila, že se diskuse posunula a nemělo by se hovořit o důvodu umisťování do školských zařízení a snižování kapacit, ale o způsobu, jak efektivněji poskytovat péči umístěným dětem v souladu s mezinárodními standardy a s ohledem na situaci v jiných zemích. Dlouhodobě postrádá koncepci MŠMT směrem k odstraňování špatné praxe a modernizaci sítě zařízení. Již v současnosti je alokace investic na chod školských zařízení velmi vysoká, ale pozitivní dopady na děti nízké.

P. Bannert poznamenal, že byly Národním ústavem pro vzdělávání (NÚV) vydány standardy kvality péče ve školských zařízeních, a to po konzultaci se širokou skupinou odborníků. Standardy byly vydány formou výnosu ministryně.⁶ Zároveň byly kraje

⁵ Tamtéž.

⁶ Výnos ministryně byl nahrazen Výnosem ministra školství, mládeže a tělovýchovy č. 17/2018, kterým se stanoví standardy kvality péče o děti ve školských zařízeních pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy a pro

požádány, aby standardy péče v obdobné formě vydaly pro svá podřízená zařízení. Tyto standardy péče mají vést právě k upevňování těchto zmíněných principů. Česká školní inspekce (ČŠI) totiž zároveň při svých kontrolách kontroluje dodržování standardů. MŠMT nadto vidí potřebu zákonného ukotvení standardů kvality péče, a tedy se na ně pamatuje v novele zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní a ochranné výchovy, která přinese zákonné zmocnění úpravy těchto standardů vyhláškou MŠMT. Zmínil rovněž Metodický pokyn směřující k hodnocení ředitelů a ředitelky škol a školských zařízení,⁷ kde se sleduje péče o děti a výsledky vzdělávání, hospodaření se svěřeným majetkem a jeho zhodnocování apod.

H. Zaplatílková zdůraznila zejména deficit prostředí, ve kterém se výchova vykonává. Nevidí nutnost vysokých investic, naopak jako jedno z řešení vidí pronájem obecních bytů v běžné zástavbě. Toto rozhodnutí však v současnosti závisí na vlastní motivaci jednotlivých ředitelů, např. v DD Žatec začal s pronájmem bytů už před 15 lety. Tito ředitelé by se pak měli být finančně podpořeni. Nejde tedy o vysoké investice na výstavbu nových menších zařízení, ale na stanovení vize a parametrů, jak má prostředí vypadat.

Paní předsedkyně doplnila, že je sama vzděláním etopedka a přiznala, že disciplína tak, jak je vyučována na českých vysokých školách, by si zasloužila úplnou změnu pojetí. V rámci bakalářského studia se nevyučuje o dětském duševním zdraví, o nutnosti multidisciplinární spolupráce, o práci s dětmi v krizi, ani o emočních potřebách dětí. Přetrvávající paradigmaty tak neposouvají praxi kupředu. I členové komunity se na nutnosti změny shodují a Pedagogická fakulta UK např. v současnosti sepisuje velký projekt, v jehož rámci chce zrevidovat pojetí etopedie a její výuku založit na moderních poznatcích vývojové psychologie, učit studenty, jak pečovat o základní vývojové potřeby dětí, jak předcházet vzniku a rozvoji patologií a problémového chování tak, aby se z důvodu absence podpory pro rodiny v tíživých situacích a prevence rozvoje traumat děti nedostávaly do ústavní péče.

Nakonec shrnula předchozí diskusi, zdůraznila nutnost sjednotit cíle a snahy a z časových důvodů debatu ukončila. Vyzvala pak pana ředitele k vyjádření k materiálům Výboru.

c. Stanovisko MŠMT k materiálům Výboru ohledně rozlišení ústavní a ochranné výchovy

P. Bannert zmínil, že MŠMT souhlasí s Podnětem Výboru o rozlišení ústavní a ochranné výchovy ze dne 17. června 2019⁸ a s tím, že by mělo dojít jak k typovému rozlišení, tak rozlišení způsobu péče, a to nejen materiálnímu, prostorovému a organizačnímu oddělení v rámci zařízení, ale zejména z hlediska výchovných procesů a práv a povinností dětí. Zároveň poukázal na nízký počet nařízených ochranných výchov, kterých je cca 80 ročně. Institut tedy bohužel není využíván a v rámci novely zákona č. 109/2002 Sb. plánují i zrušení výjimky umístění dítěte s nařízenou ochrannou výchovou

preventivně výchovnou péči (č.j. MSMT-21324/2018), dostupný online na: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/vynos-ministra-skolstvi-mladeze-a-telovychovy-c-17-2018>.

⁷ Pravidla pro hodnocení výkonu činnosti ředitelů/ředitelky škol a školských zařízení vykonávajících činnost v oblasti speciálního vzdělávání, v zařízeních vykonávajících činnost v oblasti ústavní a ochranné výchovy, pro preventivně výchovnou péči řízených příslušným odborem Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, č. j. MSMT-16186/2019-1. Ke stažení na: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/pravidla-pro-hodnoceni-vykonu-cinnosti-reditelu-reditelek>.

⁸ Ke stažení na: <http://www.vlada.cz/cz/ppov/rlp/vybory/pro-prava-ditete/ze-zasedani-vyboru/zasedani-vyboru-dne-24-kvetna-2019-a-prijata-usneseni-175408/>.

společně s dětmi s nařízenou výchovou ústavní. Proti podnětu tedy nic nenamítají a v tomto ohledu je i připraven oficiální dopis ministra paní zmocněnkyni pro lidská práva.

Co se však týče Usnesení Výboru ve věci metodického vedení zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy,⁹ MŠMT se naopak nemůže ztotožnit zejména s dikcí a argumentací zde obsaženými, kupříkladu s termíny „postkomunistický“ a „socialistický“. Nelze v tomto ohledu opomíjet pedagogické pracovníky působící v zařízeních a diskusi s nimi o organizačním zajištění péče. Pokyn kupříkladu řeší otázku používání mobilních telefonů a vycházek, MŠMT se však pouze snaží upravovat práva a povinnosti obdobně, jako jsou upravovány běžně doma. MŠMT rovněž postupovalo v součinnosti s KVOP a NSZ, které požádalo o vyjádření. Vzhledem k tomu, že byl dotčený zákon vydán v roce 2002, v době demokratické společnosti, je plno argumentů usnesení Výboru planých a založených na nesprávných základech. Souhlasí s tím, že ústavní výchova směřuje k zabezpečení rodinné péče, avšak dle současného znění zákona je v dětských domovech poskytována péče o děti, které nemají poruchy chování a v dětských domovech se školou pak pro děti s poruchami chování. Ochranná výchova je pak nařizována dětem s extrémními poruchami chování, které jsou zvláště nebezpečné sobě a svému okolí. Uvítají spolupráci na změně znění metodických pokynů, ale odmítají znění argumentace, stejně jako paušalizování pedagogických pracovníků, kteří odvádí složitou práci. MŠMT požaduje, aby tito byli bráni jako rovnocenní partneři.

A. Hofschneiderová reagovala, že se jedná o prokazatelné kořeny z dob socialismu. Nelze tedy zakazovat na tyto kořeny poukazovat. Společnost je těmito kořeny zatížena a postupně si důsledky uvědomuje. Zákon o sociálně-právní ochraně z roku 1999, spadající do gesce MPSV, je rovněž zatížen rezidui socialistické zákonitosti typu „řádná výchova“. Klade však otázku, co je řádná výchova ve státě, který ve svém občanském zákoníku¹⁰ uznává přirozené právo člověka brát se o vlastní štěstí a štěstí své rodiny způsobem, jenž nepůsobí bezdůvodně újmu druhým. Nehovoří tedy o korigování chování člověka. Musíme se naučit, že právo přestalo být nástrojem řízení společnosti, je to samostatný systém, který vznikl dříve než stát a slouží k řešení určitých společenských otázek, nikoli ke korekci chování člověka. Je třeba si pak dávat pozor, aby se z dětí nečinil předmět. Z vypořádávání připomínek k publikaci Základní východiska a právní principy činnosti sociálního kurátora pro děti a mládež, která by měla nahradit kritizovanou příručku, totiž bylo z připomínek krajských úřadů, se kterými přetrvává rozpor, zřejmé, že je stále kladen důraz na činnost pracovníků, nikoliv na děti. Na úpravu by mělo být v první řadě nahlíženo optikou dětí, pro které se kroky činí a pro které projednáváný systém existuje.

H. Zaplatílková se vyjádřila ke zmíněné spolupráci mezi MŠMT a KVOP tak, že byla kanceláři předložena pracovní verze, ne všechna doporučení ochránkyně však byla přijata. Jednalo se kupříkladu o přílišnou regulaci užívání mobilního telefonu, jelikož ochránkyně opakovaně upozorňuje na to, že užívání mobilního telefonu je pravidlo, nikoli výjimka. Dále se jednalo o příchody zletilých klientů po večerce, kterou stanoví vnitřní řád zařízení. Nemělo by se jednat o podrobování povolovacímu režimu, ale mělo by stačit oznámení zletilého, že se vrátí později. Není tedy pravda, že by ochránkyně odsouhlasila současnou podobu metodického pokynu.

P. Bannert shrnul, že MŠMT souhlasí s oddělením ústavní a ochranné výchovy a je otevřeno spolupráci při revizi metodického pokynu, nesouhlasí však s argumentací Výboru v druhém materiálu.

Paní předsedkyně poděkovala a přešla k dalšímu bodu programu.

⁹ Tamtéž.

¹⁰ viz § 3 odst. 1 občanského zákoníku.

ÚKOL: Vyžádat si metodiky k hodnocení ředitelů zařízení a zaslat členům Výboru (paní tajemnice, po zasedání).

ÚKOL: Vyzvat členy, kteří by se rádi zapojili do úpravy metodického pokynu MŠMT, k vyjádření zájmu, případně k zaslání komentářů (tajemnice Výboru, do konce října 2019).

d. Novela zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní a ochranné výchovy

Paní předsedkyně připomněla, že zmocněnkyně pro lidská práva plánuje schůzku ohledně další spolupráce nad novelou zmíněného zákona č. 109/2002 Sb. a požádala zástupce MŠMT o aktuální informace k této novele, časovému plánu a hlavním změnám, která má novela přinést. M. Hejná shrnula, že po široce rozpracovaném teoretickém věcném záměru se nyní pracuje na paragrafovaném znění, přičemž v některých částech je složité vyhovět všem představám o přínosu veřejnosti. Původní předpokládaný termín předložení vládě v září bylo nutné posunout a po ukončení vnitřního připomínkového řízení se plánuje předložení k mezirezortním připomínkám v říjnu či listopadu. V prosinci je tedy předpokládáno předložení na vládu. Paní předsedkyně shrnula, že je zřejmé, že k jednání mezi zmocněnkyní a ministrem školství nezbývá mnoho času, poděkovala zástupcům MŠMT za účast a z časových důvodů bod ukončila.

4. Opatrovnické soudnictví

Paní předsedkyně přivítala zástupce Ministerstva spravedlnosti a požádala je o vyjádření k návrhu usnesení o alarmující situaci opatrovnického soudnictví a shrnutí budoucích plánů v této oblasti. D. Průchová, ředitelka odboru organizace justice MSp členy Výboru ujistila, že opatrovnická agenda je ministerstvem přijímána za důležitou, potvrdila seznámení se s materiálem a vyjádřila politování nad kritikou vyjádření ministerstva k doporučením ochránkyně, které bylo Výboru v květnu poskytnuto. Zmínila, že zejména ve vzdělávání soudců se snaží činit maximum a jednotlivé kroky představí kolegyně Zapletalová Koláčková. Poprosila o vysvětlení jednotlivých bodů usnesení a důvodům pro označení situace opatrovnického soudnictví za alarmující. Upozornila také na potřebu respektovat nezávislost soudců a na prevenci a podporu rodiny tak, aby agenda nenarůstala. Paní předsedkyně vysvětlila, že se jedná zejména o reakci na jednání se současnou paní náměstkyní Mgr. K. Cetlovou, se kterou v roce 2018 proběhlo jednání o řadě plánovaných výstupů, od té doby však Výbor neobdržel žádnou reakci ministerstva. Poděkovala za skvělou spolupráci s Justiční akademií (JA) a jejich kvalitní činnost v oblasti vzdělávání soudců. Zdůraznila nicméně, že i přes nezávislost soudců je třeba chránit práva dětí, a proto zopakovala dotaz ohledně plánovaných kroků ministerstva ke zlepšení situace v této oblasti.

Paní ochránkyně doplnila, že na vyjádření ministerstva zatím nereagovala a budou probíhat další pracovní jednání. Ač řadu věcí uvítali, záležitost s ministerstvem není uzavřena. Plánovaný kulatý stůl na téma opatrovnického soudnictví tedy byl z tohoto důvodu odložen na příští rok.

M. Šimůnková reagovala, že na tématu dlouhodobě pracuje a ráda by oddělila jednání ministerstva s Výborem a s KVOP. Zopakovala konkrétní výstupy ze schůzky s paní náměstkyní Cetlovou. Zejména na ministerstvu nebyla jmenována konkrétní osoba či odbor, který by se opatrovnickému soudnictví věnoval a se kterou by Výbor mohl trvale komunikovat. Zasedání se vždy zúčastnil jiný zástupce MSp. Základním nedostatkem je

také neznalost počtu opatrovnických a rodinně-právních soudců působících na jednotlivých soudech v České republice. Tento údaj je stále problém získat a to ať se jedná o soudce, kteří se věnují výhradně těmto agendám, či jen z části. Stejně není známo, kolik soudů v České republice nemá specializaci na opatrovnické soudnictví a jaký je nápad opatrovnické agendy na jednotlivých soudech vzhledem k počtu soudců. Osobně potvrdila pokrok ve vzdělávání soudců. I přes vysoký počet soudních řízení však stále přetrvává absence speciálních výslechových místností na mnoha soudech, děti jsou tak vyslýchány v podmínkách, které nechrání jejich práva a nejlepší zájem. Paní náměstkyně na schůzce přislíbila dotázání jednotlivých soudů na situaci a dostupné finanční prostředky a možnosti předsedů jednotlivých soudů, aby se zanalyzovala situace v České republice. Nakonec M. Šimůnková poznamenala problematiku sjednocování judikatury vzhledem k nemožnosti podat mimořádné opravné prostředky v rodinně-právních věcech. S náměstkyní tedy bylo projednáváno, jak judikaturu sjednotit, např. skrze schůze předsedů soudů, které probíhají právě na ministerstvu. Vyjádřila proto nesouhlas, že by ministerstvo v této otázce nemohlo nic dělat. Jedná se spíše o otázku lepší spolupráce a koordinace.

K. Bělohávková se dotázala, s kým by mohlo Ministerstvo vnitra konzultovat možnost používání speciálních policejních výslechových místností pro zvláště zranitelné oběti pro soudní účely. Na mnoha místech jsou již místnosti sdíleny např. s OSPODy. Pokud je na mnoha soudech problematické vybudování speciální výslechové místnosti, je toto jednou z cest. Paní předsedkyně doplnila možnost konzultace s MMR, zda by se obdobná příležitost financování nenabízela v rámci dotačních titulů IROP.

D. Průchová za nabídku MV poděkovala a odpověděla, že dle informací ekonomického odboru MSp není vybudování místností problémem, prostory jsou na soudech dostupné. Jde spíše o jejich vybavení a vybrání nejvhodnější místnosti. Zmínila dále připravovanou novelu vnitřního kancelářského řádu (VKŘ), ve které je plánováno popsání žádoucí podoby místností včetně fotografií pro inspiraci např. z Velké Británie. Podobou se zabývá i JA v rámci přednášek. M. Šimůnková se dotázala, zda bude ve VKŘ zakotvena povinnost takovou místností zřídit na každém soudu a zda je stanoven termín. D. Průchová odpověděla, že se bude jednat o doporučení a stanovení parametrů, podobně jako na dětských odděleních nemocnic, např. odlišné vymalování. Vzhledem k tomu, že sama zastupovala děti u soudu, problematiku nevnímá jako náročnou po právní stránce, ale spíše po stránce psychického náporu na soudce. Každý opatrovnický soudce by však měl vědět, jak výslech s dítětem vést. Ohledně termínu je nyní materiál v připomínkovém řízení a příští rok se očekává jeho vydání. Měl by obsahovat i případné možnosti financování.

J. Zapletalová Koláčková sdělila, že počet soudců byl k 1. srpnu 2019 382 opatrovnických soudců v České republice. D. Průchová doplnila, že specializace je možná pouze na větších soudech např. s 6-8 soudci, na menších soudech se jedná o dílčí úvazky soudců. Poskytla taktéž tabulku s přehledem o obsazenosti soudů k 1. srpnu 2019. V ní však nejsou uvedeny dělené úvazky a je místo nich kupříkladu vyplněna 0. Analyzují nyní způsob, jakým způsobem získat informaci i o velikosti částečných úvazků. V každoroční ročence ministerstva je informace o vytíženosti trestních a civilních soudců, a měly by k nim tedy přibýt i soudci opatrovníčtí. Na dotaz paní předsedkyně, dokdy by tyto údaje mohly být dostupné, D. Průchová nastínila termín 30. 6. 2020, je totiž třeba oslovit jednotlivé soudy. Nerada by se však zavazovala k termínům. Má mandát se pouze seznámit s požadavky a následně přislíbila vypracovat zprávu po konzultaci s vedením. Paní předsedkyně v tomto ohledu vyjádřila znepokojení, jelikož již minulý rok vedení ministerstva výkon opatření přislíbilo, avšak od té doby neučinilo žádné kroky. Požádala

tedy v termínu jednoho měsíce o zprávu popisující, se kterými opatřeními ministerstvo souhlasí a v jakých termínech jejich splnění zajistí, a s jakými naopak nesouhlasí a z jakého důvodu. Rovněž poznamenala, že zmocněnkyně plánuje s paní ministryní spravedlnosti schůzku a zpráva bude sloužit jako podklad o pokroku a aktuální situaci. D. Průchová s tímto úkolem souhlasila.

J. Zapletalová Koláčková předložila seznam vzdělávacích akcí JA a přislíbila jeho zaslání v elektronické formě tajemnici Výboru, která jej následně rozešle členům. Vyjádřila, že doporučení Výboru ohledně vzdělávání soudců chápe jako nedostatek vzhledem k dobrovolnosti účasti a v tomto smyslu s doporučením souhlasí. Jako důsledek se pak nabízených kurzů účastní pouze určitá, stále stejná, skupina soudců a na všechny opatrovnické soudce v tuto chvíli není JA schopna dosáhnout. Plánují tedy analýzu, které soudy se za posledních 5 let vzdělávaly nejméně či vůbec a těm následně nabídnout speciální balíček jen pro ně, přímo u nich na soudě. Slibují si tak odbourání bariér tak, aby se mohl zúčastnit i soudci, kteří působí daleko od Kroměříže, či je vedení soudu z personálních důvodů neuvolní. Nabídla také zaslání analýzy Výboru, až bude k dispozici. Paní předsedkyně ocenila širokou nabídku školení a kvalitní lektorské zastoupení a ocenila nabídku JA poskytovat školení na místě.

D. Pánek z oddělení justiční analýzy a statistiky MSp projevil udivení nad zmíněnou informací, že nejsou známy statistiky nových nápadů v opatrovnické agendě. Tento údaj se sleduje především z důvodu určení systematizace soudců. Kromě ročenek na portálu infodata¹¹ je již tři roky vydávána Výroční statistická zpráva.¹² K poslední zprávě z roku 2018 byl navíc přidán dokument Data soudů, ve kterém jsou údaje o nápadu opatrovnické agendy na jednotlivé soudy od roku 2010. Potvrdil nicméně neexistenci přesného počtu dílčích úvazků opatrovnických soudců na všech okresních soudech, bez které nelze přesně vypočítat vytížení jednotlivých soudců. Přiznal, že portál není uživatelsky přívětivý a přislíbil zahrnout přehledný výtah ze statistik do zprávy MSp.

M. Šimůnková nakonec navrhla přijetí usnesení a jeho zaslání ministryní spravedlnosti. Mimo jiné zmínila i předjednání návrhu usnesení s jejím náměstkem JUDr. J. Tejcem, který je případně ochoten se doporučeními zabývat, nechtěla-li by se jimi zabývat přímo paní ministryně.

Z časových důvodů a absenci některých členů Výboru, kteří k usnesení Výboru vznesli zásadní připomínky ohledně dvou sporných bodů, však paní předsedkyně přesunula projednávání a hlasování o usnesení o opatrovnickém soudnictví na další zasedání a poděkovala zástupcům Ministerstva spravedlnosti a Justiční akademie za účast.

ÚKOL: Rozeslat členům Přehled o obsazenosti soudů k 1. srpnu 2019 a Seznam vzdělávacích akcí JA (tajemnice Výboru, po zasedání)

ÚKOL: Vypracovat souhrnnou zprávu popisující současnou situaci a plánovaná opatření v oblasti opatrovnického soudnictví v reakci na návrh usnesení Výboru a zde uvedená doporučení (Ministerstvo spravedlnosti, do 15. 10. 2019)

Příslib Ministerstva spravedlnosti: Zaslát informaci o vytíženosti opatrovnických soudců (cca do 30. 6. 2020).

¹¹ Viz: <https://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>.

¹² Viz: <https://www.justice.cz/web/msp/statisticke-udaje-z-oblasti-justice>, Výroční statistická zpráva za rok 2018 viz: https://www.justice.cz/documents/12681/719244/Ceske_soudnictvi_2018_vyrocní_stat_zprava.pdf/7a0eb503-6fd7-4b70-b31f-882398651520.

Příslib JA: Zaslat analýzu účasti jednotlivých soudů na vzdělávacích akcích JA.

5. Zpráva o situaci nezaopatřených dětí na mosteckém sídlišti Chanově

Paní předsedkyně zopakovala velmi špatnou zkušenost z návštěvy Chanova s paní zmocněnkyní a nastínila, že se jedná jen o střípek v problematice dětí žijících v sociálně vyloučených lokalitách. Nastínila i záměr zřízení pracovní skupiny k této problematice. Následně přivítala zástupce Agentury pro sociální začleňování, J. Michala a T. Dvořákovou, a požádala je o představení situace dětí na sídlišti Chanov.

J. Michal obecně představil činnost agentury v regionu. Působí v Plzeňském, Karlovarském a Ústeckém kraji, v Ústí nad Labem je rovněž k dispozici lokální koordinátorka. Pracují se šesti styčnými body podpory, přičemž jejich cílem je vytvoření partnerské sítě lokálních partnerů ve městě. V rámci pracovních skupin a mikrotýmů vznikají závazné strategické dokumenty města. I po ukončení činnosti ASZ v městě by tak měla práce pokračovat dál. Na místě má ASZ také podporu Týmu centrálních expertů na jednotlivá témata, lokálních výzkumníků a evaluátorů.

Co se týče činnosti ve městě Most, zmínil vypracování Podrobné vstupní analýzy sociálního vyloučení v roce 2016, na kterou navazuje průběžně revidovaný Strategický plán, místní plán inkluze pro ZŠ ve městě Most a tematické výzkumy, např. v lokalitě Stovky. V současnosti je pak dokončována Socio-demografická studie ve městě Chanov a Tematický výzkum na sousedské soužití v lokalitě Stovky. Od roku 2016 se ve spolupráci s lokálními partnery podařilo alokovat přibližně 133 milionů Kč v rámci tří operačních programů. S městem ASZ spolupracuje na základě Memoranda o spolupráci. Kvůli záměru města Most zřídit kontejnerové bydlení je však spolupráce ohrožena, jelikož je takový záměr v rozporu se základními zásadami činnosti ASZ. Nyní tak budou projednávány základní parametry a podmínky spolupráce. Ze strany ASZ se jedná o požadavek nerozšiřování ubytovacích kapacit ve městě Chanov a směřování k eliminaci bydlení v této lokalitě včetně nezbytných podpůrných opatření, např. zajištění důstojného bydlení a prostoru pro trávení volného času pro děti.

T. Dvořáková následně shrnula údaje z poskytnuté zprávy ASZ předem zaslané členům Výboru. Zejména zmínila aktuální situaci bydlení a života na sídlišti a dostupnost do centra města Most. Poznamenala taktéž postupné samovolné odstěhovávaní místních obyvatel v reakci na rozhodnutí města o demolici některých bloků a záměru vybudovat náhradní, kontejnerové, bydlení. Upozornila mimo jiné i na riziko konce financování pracovníků v sociálních službách s koncem operačního programu a vysokou fluktuací rodin. Ač počty obyvatel klesají, trend je, že v Chanově zůstávají mladí lidé a rodiny s 5-7 dětmi. Mnoho rodin je pod dohledem OSPOD a je rozšířená závislost na návykových látkách, včetně dětí, není však řešena prevence. ZŠ Zlatnická je místní, segregovaná, škola, nově od září 2019 mají předškolní ročník, jelikož do mateřské školy, kde probíhalo předškolní vzdělávání předtím, nedocházel dostatečný počet dětí. Uzavřela, že je nutné vytvářet bytové kapacity ve městě a přesvědčovat radnici, aby lidem dala šanci, a to případně i opakovaně.

Paní předsedkyně poděkovala a shrnula, že se rozhodně nejedná o prostředí, ve kterém by měly děti vyrůstat a že v zásadě všechny děti by spadaly do kategorie ohrožených dětí. Rodiče jsou často pod vlivem návykových látek a sami poptávají sociální služby, které jim nejsou dostupné. Podobná situace je taktéž např. v Janově, kde však bydlí 4000 obyvatel. Navrhla tedy Výboru usnesení

A. Hofschneiderová reagovala, že nejde primárně o sociální práci, ale mělo by jít zejména o hmotné a materiální zabezpečení obyvatel. Sociální pracovník totiž bez systému sociálního bydlení apod. nic nezmůže. Nelze, aby stát rezignoval na svoji povinnost zajistit právo na dostupné bydlení apod. Paní předsedkyně souhlasila a doplnila, že i z projektu Housing First vyplývá, že je třeba kombinace hmotného zajištění se sociálními službami, tedy komplexní péče od poskytnutí bydlení, zajištění příjmu, po péči o duševní zdraví. V opačném případě hrozí velké problémy, což je zřejmé i například z otázky bydlení, kdy děti na sídlišti Chanov nedosáhnou na kvalitní vzdělání, jelikož většina je směřována do učebních oborů, které jsou nadto pouze v lokalitě, nikoliv v majoritní společnosti. K. Bělohlávková by zřízení skupiny uvítala, jelikož do jejich gesce rovněž sociálně vyloučené lokality spadají, a navrhla i zapojení přímo místních obyvatel za účelem jejich motivace.

A. Šabatová podpoří také vznik skupiny. Je však také sama rozhodnutá se situací v Mostě zabývat a zejména zabránit záměru vystavění kontejnerového bydlení. Ti, kteří chtějí, by měli být podpoření v nalezení samostatného bydlení v Mostě či dle jejich rozhodnutí a sídliště by mělo být postupně rozpuštěno. Již se se znepokojením obrátila na ministryni pro místní rozvoj a primátora kraje a vyjádřila se proti záměru čerpat finance na kontejnerové bydlení z operačního programu, jelikož by tento krok odporoval zásadám poskytování podpory.

Vzhledem k naplnění času stanoveného pro zasedání paní předsedkyně poděkovala za zasedání a ukončila jej.

ÚKOL: Zřídit neformální pracovní skupinu k tématu situace dětí v sociálně vyloučených lokalitách (tajemnice Výboru, do konce října 2019).